

proti své době"), byl ve formálním kontaktu s Filosofickou společností paní Heeny Blavatzky, znal Darwinovu vývojovou nauku, ale nejbližší mu byla Goethova koncepce metamorfóz. Svou vlastní antroposofickou filosofii aplikoval názorně na pedagogickou teorii v přednášce zpracované pro tisk r. 1907 pod názvem "Výchova dětí s hlediska duchovnědy" (Die Erziehung der Kinder vom Gesichtspunkte der Geisteswissenschaft). Rozlišil zde 4 články lidské přirozenosti: tělo fyzické (physischer Leib), životné či aetherické tělo (Lebensleib oder Aetherleib), astrální tělo (Astral Leib) a "já" (Ich-Leib). Tyto podstaty se vynořují v procesu metamorfóz. Vznikající člověk je chráněn fyzickým tělem své matky. Po opuštění jejího lůna se ocitá v obalu aetherického lůna, a to až do "druhého zrození" kolem 7. roku, provázeného výměnou zubů. Tehdy vstupuje do astrálního obalu, v němž zůstává až do počátku pohlavní dospělosti (kolem 14 let věku), který je jakoby "třetím zrozením". Po něm následuje třetí septenát až do skutečné dospělosti kolem 21. roku. - Teprve r. 1919 dostal Steiner příležitost realizovat školní praxi odpovídající této teorii. Tehdy získal souhlas vedení i dělníků továrny na cigarety Waldorf Astorie ve Stuttgartu ke zřízení jednotné školy nového typu. Tato první "Svobodná Waldorfská škola" byla slavnostně otevřena 7. září 1919. Z nových přístupů, které se v ní od počátku uplatňovaly, se zdůrazňovaly zvláště tyto: koedukace obou pohlaví, ale i tzv. koedukace sociální; zásada, aby třídní učitel vedl tutéž třídu po celou dobu školní docházky; počátek cizojazyčné výuky již od 1. ročníku; první dvě vyučovací hodiny byly věnovány témuž předmětu po dobu několika týdnů; zrušen byl systém cenzur a propadání žáků; umělecká a praktická činnost pronikaly veškeré vyučování; učitelská samospráva; a konečně školní lékař jako trvalý člen učitelského kolegia. - Inspirováni Steinerovými filozoficko-pedagogickými podněty, dosahovali učitelé školy pod jeho vedením pozoruhodných výsledků. Steiner přednášel o své koncepci doma i v zahraničí a brzy vznikly podobné školy ve Švýcarsku, V. Británii, Nizozemí i jinde. Ještě za života Steinerova měla stuttgartská škola již i vyšší stupeň (Oberschule). Po jeho smrti (30. 3. 1925) se hnutí jím iniciované dále šířilo. Koncem sedmdesátých let existovalo v Evropě již 180 waldorfských škol, z toho 60 v Německu. V devadesátých letech se staly tyto školy předmětem pozornosti a inspirace i u našich učitelů.

Ze spisů: *Theosophie. Einführung in die übersinnliche Welterkenntnis und Menschenbestimmung*, 1904. - *Die Erziehung des Kindes vom Gesichtspunkte der Geisteswissenschaften*, 1916. - *Die Kernpunkte der Sozialen Frage in den Lebensnotwendigkeiten der Gegenwart und Zukunft*, 1919. - *Erziehungs- und Unterrichtsmethoden auf Anthroposophischer Grundlage*, 1921. - *Die Wirklichkeit der höheren Welten*, 1921. - *Anthroposophische Pädagogik und ihre Voraussetzungen*, 1924.

Literatura: Abendroth, W.: *R. Steiner und die heutige Welt*. München 1969. - Boldt, E.: *R. Steiner und das Epigonentum*. München 1923. - Cipro, M.: *Rudolf Steiner*. In: *Prameny výchovy sv. III.*, Praha 1993. S. 359 - 378. - Lindenberg, Ch.: *Waldorfschulen: angstfrei lernen, selbstbewusst handeln*. Reinbek 1975. - Lindenberg, Ch.: *R. Steiner*. In: *Klassiker der Pädagogik*. München 1979. - Picht, C. S.: *Das literarische Lebenswerk Rudolf Steiners*. Dornach. - Rauthe, W.: *Die Waldorfschule als Gesamtschule*. Stuttgart 1970. - Sönke Bai et al.: *Die R. Steiner Schule Ruhrgebiet*. Reinbek 1976. - Schrey, H.: *Waldorfpädagogik*. Bad Godesberg 1968. - Wachsmuth, G.: *Die Geburt der Geisteswissenschaft R. Steiners*. Dornach. - Wehr, G.: *Der pädagogische Impuls R. Steiners*. München 1977.

STEJSKAL Cyril (1890 - 1969)

Český psychopedagog, přední odborník v oblasti testování inteligence a psychologického poradenství. Narodil se 31. 12. 1890 v Štarnově u Šternberka na Moravě. Působil zprvu jako stře-

doškolský profesor latiny a francouzštiny, později se habilitoval jako docent pro obor pedagogiky na Karlově univerzitě, kde navazoval na práci svých učitelů Čády, Drtiny a Kádnera. Z Kádnerova podnětu se orientoval na Sternovu diferenciální psychologii a přeložil jeho spis "Die Jugendkunde als Kulturforderung" pod českým názvem "Pedologie kulturním požadavkem" (1922). Záhy pak rozvinul vlastní aktivní činnost v této oblasti. Pracoval v Pedologickém ústavu hlavního města Prahy a po 10 let (1922-32) vedl psychologickou službu ve Studentské poradně pro volbu povolání. Dva roky (1936-38) byl ředitelem Zemského pedologického ústavu při Zemském ústředí péče o mládež v Praze. Byl také sekretářem III. a IV. sjezdu pro výzkum dítěte (1926, 1930). Od r. 1936 řídil pedologickou část Věstníku pedagogického a Knihovny středoškolských otázek. Sám vydal již v průběhu dvacátých let řadu teoretických studií vztahujících se k problematice hodnocení žákovských schopností a další studijní a pracovní orientace žáků. Vyzbrojen i důkladnou znalostí světových trendů v pedagogické psychologii, vytěžil z těchto dílčích studií počátkem třicátých let své životní dílo, které vyšlo r. 1934 pod názvem "Dětská inteligence". I když vyšel jen první jeho díl (s podtitulem Povaha inteligence a metody jejího výzkumu), představuje v naší předválečné pedagogicko-psychologické literatuře milník, zasluhující dodnes pozornosti. Autor zde zveřejňuje a široce komentuje i svůj vlastní test inteligence pro středoškolské primány (první pokus toho druhu u nás), sestavený na základě zahraničních příkladů i vlastních dlouholetých zkušeností. Nevyhýbá se přitom ani základním teoretickým problémům, přičemž zaujímá stanovisko rozvázně zdrženlivé. Vychází mj. z pojmu nadání, které chápe jako možnost (potencialitu), inteligenci pak charakterizuje jako nadání rozvinuté výchovnými podněty čili intelektuální schopnost; ta pak ve spojení se schopností volního úsilí vyúsťuje ve výkonnost, přičemž okamžitý stav výkonnosti je intraindividuálně měnlivý. Inteligence jako fenotyp je mu tedy "rezultantou dosavadní součinnosti genotypického nadání a výchovných podnětů". Po roce 1948 byl Stejskal souzen údajně pro velezradu.

Spisy: O výzkumu dětské inteligence, 1921. - Nové společné úkoly tělesného a duševního výzkumu dětí, 1922. - Naše první zkouška nastávajících primánů, 1923. - Z psychologie puberty a jinošství, 1924. - K chystané reformě přijímání žactva do primy, 1925. - Jak se osvědčil posudek učitelů o způsobilosti jejich žáků ke studiu, 1926. - Výkonnost pražského národního školství, 1929. - O diferenciaci na našich pokusných školách, 1930. - O školního psychologa, 1930. - Poznátky z všestranného výzkumu žactva pokusných škol v Praze, 1932. - Dětská inteligence, 1934.

STEPHANI Heinrich (1761 - 1850)

Německý pedagog, známý jako tvůrce hláskovací metody počátečního čtení a hlasatel požadavku emancipace školy od církve. Narodil se 1. 4. 1761 v Gmündu. Studoval v Erlangen a věnoval se kněžské dráze. R. 1808 se stal bavorským chrámovým a školním radou a r. 1818 děkanem v Gunzenhausenu. Avšak pro rozpory s konzervativními kruhy se tohoto místa vzdal. Je autorem náboženské čítanky pro děti vyšších stavů (Lehrbuch der Religion für die Jugend der höheren Stände). K usnadnění její četby pak vydal příruční a nástěnný slabikář (Hand- und Wandfibel) a návod k jeho použití: "Methodische Anweisung zum Lesenunterricht". Jeho metoda rozlišuje hlásku, písmeno a jméno písmene. Postupuje po sedmi stupních: 1. Dítě si osvojuje zvuky a jejich značky; 2. souhlásky se samohláskou; 3. slova, která mají souhlásku před samohláskou i za ní; 4. slova vůbec 5. slabiky a slova s více souhláskami; 6. rozdělování slov ve slabiky; 7. čtení vět. Jako bojovník za veřejnou státní školu vydal Stephani r. 1797 "Nárys vědy o státní výchově" (Grundriss der Staatserziehungswissenschaft), který r. 1806 zpracoval jako "Soustavu veřejné výchovy" (System der öffentlichen Erziehung). Je také autorem příruček pro umění vyučování a